

SP

ONDERNEMERS- ENQUÊTE

RENSKE LEIJTEN
Tweede Kamerlid SP

ONDERNEMERS- ENQUÊTE

INHOUD

INLEIDING EN AANLEIDING	7
OPZET VAN HET ONDERZOEK	9
DE UITKOMSTEN IN HOOFDLIJNEN	9
CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	12
BIJLAGE:	15
UITKOMSTEN ENQUÊTE PER VRAAG	

PER FLES
€6,99

12,99

12,99

8,99

8,99

10,99

EGEEN KAAS

EGEEN KAAS

EGEEN KAAS

Renske Leijten op bezoek bij de kaaswinkel van Amber Beerens en Edwin Plinck in Breda.

INLEIDING EN AANLEIDING

Ondernemers zijn cruciaal voor de samenleving. Ze zorgen voor de producten die we nodig hebben, zijn de werkgevers van velen, maken het leven makkelijk door dienstverlening. Ondernemers zien kansen en ontwikkelen (innoveren) zichzelf en hun producenten altijd. Winkels en bedrijven maken buurten, steden, dorpen leefbaar en worden erg gemist als ze verdwijnen.

Kleine ondernemers, met of zonder winkel, met of zonder personeel, komen niet vaak aan het woord. Niet in de media, niet in de politiek. Het runnen van een zaak is veel werk en is zeker niet altijd rozengeur en maneschijn.

Hoe gaat het met de kleine ondernemer? Na de coronatijd? En in een veranderende samenleving die in rap tempo digitaliseert? Die vraag was de aanleiding voor de enquête die de SP de afgelopen tijd heeft gehouden.

Voor u liggen de resultaten van dat onderzoek, waaronder ook opdrachten aan de politiek. Zowel op lokaal, regionaal als landelijk niveau. Opdat we de kleine ondernemer niet vergeten!

Lilian Marijnissen

OPZET VAN HET ONDERZOEK

Voor u ligt het onderzoek dat de SP-Tweede Kamerfractie dit voorjaar heeft gedaan onder ondernemers; kleine ondernemers. Het doel van dit onderzoek was om een zo breed mogelijke vertegenwoordiging van kleine ondernemers een stem te geven, zodat zij aandacht krijgen voor de problemen waar zij tegenaan lopen met hun zaak. De enquête is ontwikkeld met ondernemers en uiteindelijk ook verspreid door ondernemersnetwerken. Op www.sp.nl/ondernemersenquete kon de enquête worden ingevuld. De enquête is verstuurd naar 10 regionale ontwikkelingsmaatschappijen, 40 brancheorganisaties die aangesloten zijn bij MKB Nederland en naar 205 ondernemers- en winkeliersverenigingen die vermeld stonden op de sites van gemeenten verspreid over het hele land. Deze organisaties zijn uitgekozen omdat zij veelal kleinere bedrijven vertegenwoordigen. Verder is de enquête verspreid via het platform *De Ondernemer* en via de sociale mediakanalen van de SP alsook via nieuwsberichten in het SP-ledenblad *De Tribune*. Dit alles heeft geleid tot 405 deelnemers aan het onderzoek.

De enquête bestaat uit 75 meerkeuze-, open- en vervolgvragen, waarvan er 48 in dit rapport besproken worden (zie de bijlage). Er werd gevraagd contactgegevens en personalia, informatie over het bedrijf, continuïteit, financiële situatie, contact met overheid, coronahulp, regeldruk en verhoogde kosten. Deze onderwerpen zijn gekozen met het oog op de actualiteit en de signalen die wij ontvangen hebben van ondernemers.

Een groot deel van de vragen is opgesteld als meerkeuzevragen met een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 staat voor 'weinig' of 'oneens' en 5 voor 'veel' of 'eens', afhankelijk van de vraag. Na ieder onderwerp is er ruimte voor toelichtingen op de gegeven antwoorden. Aan het eind van de enquête was ook nog ruimte voor ondernemers om opmerkingen achter te laten. Er wordt ook gevraagd of er contact mag worden opgenomen naar aanleiding van de antwoorden. Enkele ondernemers zijn daarop gebeld. Hun antwoorden zijn in het verslag verwerkt en worden (als daar toestemming voor gegeven is) vermeld met voor- en achternaam.

DE UITKOMSTEN IN HOOFDLIJNEN

De groep van deelnemers aan de enquête is zeer gevarieerd. Ondernemers van 22 tot 76 jaar deden mee. De ondernemers kwamen overal vandaan; de provincies Gelderland, Noord-Holland en Noord-Brabant vulden de top drie. De meeste ondernemers die deelnamen zijn actief in de detailhandel en zakelijke dienstverlening. Al met al is het een diverse groep van ondernemers uit horeca, persoonlijke verzorging, recreatie, gezondheid tot aan transport. Bijna de helft heeft een eenmanszaak en/of noemt zich ZZP'er.

Van de deelnemers was een krappe meerderheid geen lid van een nationale branche- of beroepsvereniging. En zij die dat wel zijn, zijn over het algemeen tevreden over hun vereniging. Zij voelen zich gesteund en geïnformeerd. Lidmaatschap wordt wel duur gevonden en de impact op de politiek wordt betwijfeld. Het merendeel van de deelnemers organiseert zich niet lokaal. Ook hier geldt dat als zij dat wel doen, ze tevreden zijn over de organisatie. Er wordt wel opgemerkt dat de organisaties vaak handen en inzet tekortkomen.

Ongeveer 20 procent van de ondernemers is verzekerd in het geval van ziekte. Slechts 7,41 procent van de ondernemers verenigt zich onder een broodfonds. Bijna een kwart van de ondernemers heeft geen vangnet voor als ze ziek worden. Ruim 20 procent heeft spaargeld opzij gezet voor het geval dat ze ziek worden. Voor veel ondernemers is dat genoeg als ze voor kortere tijd ziek zijn, maar vaak is het niet genoeg als ondernemers langdurig ziek worden. 58 ondernemers geven aan dat zij afhankelijk zijn van hun werkende partner als ze ziek

ONDERNEMERSENQUÊTE

worden. In veel andere gevallen is tijdelijke vervanging door personeel of familie mogelijk. Het vangnet is voor ruim 30 procent van de ondernemers niet toereikend. Zij zijn kwetsbaar in geval van ziekte en moeten in dat geval vaak hun zaak verkopen of sluiten.

Van de 225 ondernemers met werknemers heeft ruim 54 procent een vangnet voor als hun medewerkers ziek worden. Anderen geven aan dat ze werknemers via een *payroll*-constructie of uitzendbureau laten werken, zodat ze die kosten niet hoeven te maken. In de open opmerkingen wordt vaak aangegeven dat het verhogen van het minimumloon wordt gezien als een logische stap, maar dat dit wel hard gevoeld wordt omdat de kosten niet altijd doorberekend kunnen worden aan de klant.

De helft van de ondernemers weet niet waar zij terecht kunnen in het geval van een financieel moeilijke situatie. Een tiental mensen zegt in zo'n geval nergens terecht te kunnen. Een derde van de ondernemers geeft aan hulp gevraagd te hebben in tijden van financiële moeilijkheden. Voor bijna de helft van de ondernemers is het nooit nodig geweest om hulp te vragen. We zien ook dat toch een groot deel, maar liefst 17 procent, wel in moeilijkheden heeft gezeten maar niet om hulp heeft gevraagd. Ondernemers die wel om hulp vroegen, hebben voornamelijk ten tijde van de coronapandemie hulp ontvangen. De groep die hierbij 'Anders' heeft ingevuld, geeft aan onder andere coronasteun of Tozo aangevraagd te hebben.

Ongeveer 36 procent van de ondernemers ziet de toekomst zonnig tegemoet. Daarvan zijn 43 ondernemers zeer positief en 106 voorzichtig positief. Bijna een derde van de ondernemers is neutraal in dit opzicht. Bijna 30 procent van de ondervraagden ziet hun toekomst als ondernemer niet zonnig tegemoet.

Ondernemers zijn vaak trots en blij met hun besluit om ondernemer te worden. Dat kun je terugzien in de cijfers. Ruim 78 procent van de ondernemers is heel positief over het zijn van ondernemer. Slechts een klein deel van de ondervraagden (30 mensen, 7,41 procent) is niet blij met hun beslissing om ondernemer te worden. 65 procent van de ondernemers geeft aan dat hun bedrijf over vijf jaar nog bestaat. Voor ongeveer 16 procent van de ondernemers is die zekerheid er niet. Voor nog eens 16 procent van de ondernemers is dit niet helemaal duidelijk.

De ondernemer is in het algemeen goed in staat voor zichzelf en zijn of haar gezin te zorgen. Voor ongeveer 14 procent van de ondernemers is dat niet het geval. En nog eens bijna 20 procent van de ondernemers kan maar net aan goed voor hun gezin zorgen.

Veel ondernemers (43,7 procent) maken zich zorgen over hun pensioen. 27 procent van de ondernemers maakt zich geen zorgen over hun pensioen. Een kwart van de ondernemers zit daar ergens tussenin.

Dat een groot deel van de ondernemers zich zorgen maakt over hun pensioen is niet zo gek, blijkt uit de antwoorden op deze vraag. Want bijna 40 procent van de ondernemers heeft niet voldoende of kan niet voldoende reserves opbouwen voor hun pensioen. 30 procent bouwt wel voldoende op en nog eens 30 procent zit daar ergens tussenin.

Ruim 55 procent van de ondernemers geeft aan weleens in een financieel lastige situatie te hebben gezeten. Iets meer dan een kwart van de ondernemers geeft aan niet in zo'n situatie te hebben gezeten. Ongeveer één op de vijf ondernemers zat op het moment van het invullen van deze enquête met hun onderneming in een financieel lastige situatie. Gelukkig geeft bijna 60 procent aan dat zij nu niet (meer) in zo'n situatie zitten.

Van de ondernemers die meededen aan de enquête geeft ongeveer 45 procent aan dat het moeilijk is om aan financiering te komen. Slechts 12 procent heeft hier geen moeite mee. Een derde van de ondernemers heeft

ONDERNEMERSENQUÊTE

aangegeven het niet te weten of dat het niet van toepassing is bij hun bedrijf. Voor bijna 70 procent van de ondernemers heeft de financiële staat van hun onderneming direct invloed op hun privéleven. Voor slechts 12 procent van de ondernemers heeft het weinig tot geen invloed.

Van de deelnemers aan de enquête hebben weinigen contact met de gemeente, de Belastingdienst, de Rijksoverheid, het RVO of het UWV. De ondernemers die wel veel contact hadden, hebben voornamelijk contact gehad met de Belastingdienst, gevolgd door de gemeente.

Van de 405 ondernemers hebben 162 ondernemers aangegeven regelmatig met de gemeente contact te hebben gehad. Bijna een derde van hen heeft de samenwerking of het contact met de gemeente als overwegend positief ervaren. 37 procent van de ondernemers die contact met de gemeente hebben gehad, geeft aan dat contact als slecht te hebben ervaren. Daarbij geven ondernemers aan dat het aanvragen van vergunningen moeizaam verloopt, dat er bij de gemeente weinig aandacht is voor ondernemers en weinig begrip voor hun situatie. Nog eens 30 procent van de ondernemers zit daar ergens tussenin. Zij geven aan dat de ervaringen met de gemeente verschillen.

Van de 405 ondernemers hebben 172 ondernemers aangegeven regelmatig met de Belastingdienst contact te hebben gehad. Ruim 43 procent van deze ondernemers geeft aan niet tevreden te zijn met de samenwerking of het contact met de Belastingdienst. Ze geven aan dat de Belastingdienst telefonisch moeilijk bereikbaar is en dat er veel moeite gepaard gaat met het oplossen van problemen. Ongeveer 20 procent van deze 172 ondernemers is overwegend positief over de samenwerking en het contact met de Belastingdienst. Slechts vijf ondernemers geven aan het contact met de belastingdienst als zeer positief te hebben ervaren. Dat is 2,91 procent van alle invullers. Het laagste cijfer van alle organisaties waar we naar gevraagd hebben.

Van de 405 ondernemers hebben 61 ondernemers aangegeven regelmatig met de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) contact te hebben gehad. Een ruime meerderheid van hen (73 procent) is positief over de samenwerking en het contact met het RVO. Ongeveer 16 procent van deze ondernemers is niet tevreden met de samenwerking. Met betrekking tot alle genoemde organisaties zijn ondernemers het meest positief over het RVO.

De meerderheid van de ondernemers heeft tijdens de coronapandemie geen coronasteun aangevraagd. 36 procent van de ondernemers deed dat wel en heeft dat ook ontvangen. 7 procent heeft het wel aangevraagd maar niet ontvangen. Onder de ondernemers die 'Anders' hebben ingevuld, waren mensen die wel coronasteun hebben ontvangen maar ook weer terug hebben moeten betalen en ondernemers die maar voor een korte periode zijn geholpen.

Van de 405 ondernemers hebben 59 ondernemers aangegeven regelmatig met het UWV contact te hebben gehad. 40 procent van deze ondernemers is niet tevreden over het contact met het UWV. Iets meer dan 20 procent is wel tevreden. Een grote middenmoot van 35 procent geeft een neutraal antwoord. Wat veel terugkomt in de toelichtingen is dat het UWV traag en bureaucratisch is.

Voor 49 procent van de ondernemers is door de digitalisering het contact met de overheid en andere grote organisaties niet gemakkelijker geworden. 23 procent van de ondernemers geeft juist aan dat het contact wel makkelijker is geworden door digitalisering.

Ruim 75 procent van de ondernemers geeft aan dat er een te hoge regeldruk is. Slechts negen procent van de ondernemers merkt weinig van een hoge regeldruk. Dit komt overeen met de vele reacties bij eerdere vragen waaruit blijkt dat contact met overheidsorganisaties moeizaam verloopt en dat er te veel bureaucratie is.

ONDERNEMERSENQUÊTE

Bijna 91 procent van de ondernemers kent hun klanten goed. Het is duidelijk dat ondernemers een belangrijke sociale rol spelen in de maatschappij. Ruim 44 procent van de ondernemers merkt dat hun klanten het moeilijk hebben. Ongeveer een kwart van de ondernemers merkt hier weinig of niks van.

Bijna 50 procent van de ondernemers heeft last (gehad) van de hoge energieprijzen. Ongeveer 25 procent van de ondernemers heeft hier duidelijk minder last van. Voor 6 procent van de ondernemers is dit niet van toepassing. Voor ongeveer de helft van de ondernemers is het moeilijk om de verhoogde kosten aan hun klanten door te berekenen. Dit betekent dat deze ondernemers voornamelijk zelf opdraaien voor de hogere kosten. Voor een kwart van de ondernemers lukt het wel om de kosten door te berekenen aan hun klanten.

Kleine ondernemers zijn niet te spreken over het beleid van de regering. Gemiddeld geven de deelnemers aan de enquête de regering een 3,4. Die 3,4 voor de regering komt vooral omdat kleine ondernemers niet het idee hebben dat regels en beleid worden gemaakt vanuit wat het kleinbedrijf aan kan. Vooral de tijd die het kost om aan regels te voldoen is een doorn in het oog. Of het nu gaat om verduurzaming, financiering van investeringen, contact met overheden: het wordt gezien als nodeloos ingewikkeld en tijdrovend.

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Kleine ondernemers zijn trots, maar moeten wel hun best doen om hun hoofd financieel boven water te houden. Veel beleid van overheden kost geld, zonder dat te verwerken is in hogere prijzen. Daar moet echt beter rekening mee gehouden worden.

Financiering blijft een groot probleem, zo geven veel kleine ondernemers aan. Dat geldt zowel voor investeringskredieten als voor tijdelijke kredieten wanneer de inkomsten even inzakken of er juist voorfinanciering nodig is. Kleine ondernemers zijn bij de commerciële banken te klein om serieus genomen te worden. Nu verwijst de overheid door naar nieuwe financiële aanbieders als Qredits, terwijl zij voor grote financiële injecties wel de publieke investeringsbank InvestNL heeft gecreëerd.

AANBEVELING 1: RICHT EEN MKB-BANK OP

Zorg voor een goede MKB-bank die financiering voor kleine ondernemers biedt. Dit kan onderdeel worden van een bestaande bank die in overheidshanden is of een onderdeel is van InvestNL. Geef als Rijksoverheid het signaal af dat ook kleine ondernemers kunnen leunen op die Rijksoverheid.

Er gebeurt veel als het gaat om regels, ook wat betreft hulp aan ondernemers. Maar de regelgeving kent geen samenhang en is te kenmerken als ad-hocbeleid. Digitalisering maakt het leven soms makkelijker, maar de overheid is hierdoor ook vaker verder weg en onbereikbaar geworden. Lokaal wordt er al gewerkt met zogenaamde helpdesks, waar ondernemers ondernemers helpen. Gewoon met elkaar om tafel: wat is er mogelijk, waar moet je zijn?

AANBEVELING 2: ZORG VOOR ONDERNEMERSHELPDESKS EN RUIM OVERBODIGE REGELS OP

De Rijksoverheid coördineert dat overal in het land, samen met ondernemers en lagere overheden, structurele ondernemershulp beschikbaar is. Niet om de zaken over te nemen maar door er te zijn met advies en bijstand. Hierbij kunnen zeker partijen als de Kamer van Koophandel en lokale ondernemersclubs betrokken worden. Want opnieuw het wiel uitvinden is onzinnig. Zorg wel dat het er komt, want het versnipperde en soms tegenstrijdige beleid maakt dat kleine (en grotere) ondernemers verzuipen in de regelgeving. Het netwerk van ondernemershelpdesks dat zo ontstaat, gaat adviseren over welke regels overbodig zijn, om zo de bureaucratie ook écht te verminderen.

Over ondernemers en het belang van ondernemen en innoveren wordt in Nederland erg veel gesproken. Maar te vaak gaat dit over de hoofden van kleine en middelgrote ondernemers heen. Zij hebben én niet de capaciteit én niet de tijd om zich te mengen in belangrijke discussies of het beïnvloeden van beleid. Het ondernemersbeleid wordt bepaald en gemaakt op basis van grotere ondernemingen die gemakkelijker beleid kunnen beïnvloeden en uitvoeren of laten uitvoeren. Ondanks het belangrijke werk van vertegenwoordigersorganisaties – zowel landelijk als lokaal en regionaal – wegen de belangen van kleine ondernemers niet of niet voldoende mee in politiek Den Haag. Het is niet voor niets dat de ondernemers in deze enquête de regering een dikke onvoldoende geven.

AANBEVELING 3: MAAK GEEN ONDERNEMERSBELEID ZONDER INVLOED

De minister ontwikkelt, liefst samen met de Tweede Kamer, een goed platform waarmee kleine ondernemers hun invloed kunnen uitoefenen op beleid. Niet alleen worden beleidsvoornemens getoetst met het consulteren van vertegenwoordigers, ook wordt er altijd een kwalitatieve toets gedaan bij kleine en middelgrote ondernemingen op de vloer. Zorg dat er niet alleen wordt geluisterd naar de ideeën over beleid, maar dat ook de gevolgen van dat beleid worden getoetst.

BOER'N KAAS

BOEREN
BELEGEN
SOUS
€7.98

BOER'N KAA

BOER'N KAAS

BOER'N KAAS

BIJLAGE: UITKOMSTEN ENQUÊTE PER VRAAG

1. In welke branche bent u voornamelijk actief met uw bedrijf?

De sectoren waar de ondernemers toe behoren zijn vrij verdeeld. Met 21,23 procent is detailhandel het meest vertegenwoordigd. Zakelijke dienstverlening komt op een tweede plaats met 14,57 procent. Opvallend groot is de respons onder het kopje 'Anders, namelijk'. Onder dit kopje zijn heel veel verschillende soorten bedrijven vertegenwoordigd: kunstenaars, fotografen, dierenpensions, culturele dienstverlening, bakkers, media, toerisme en nog veel meer. De groep is hierdoor redelijk divers.

	Percentage reactie	Aantal reacties
Detailhandel	21,23%	86
Horeca	6,91%	28
Transport en logistiek	2,22%	9
Leisure (cultuur, sport, recreatie, evenementen)	5,68%	23
Bouwnijverheid en vastgoed	3,21%	13
Land- en tuinbouw, visserij	2,72%	11
Industrie	4,44%	18
Energie, water en milieu	0,49%	2
Financiële dienstverlening	1,98%	8
Groothandel	1,73%	7
Technologie, media, telecom	5,19%	21
Gezondheid	4,94%	20
Persoonlijke dienstverlening (kappers, wellness, uitvaart, sauna's, schoonheidsverzorging, wasserijen en stomerijen, reparatie consumentenartikelen, etc.)	5,19%	21
Zakelijke dienstverlening (advocatuur, advies, accountancy, uitzendbureau, schoonmaak, beveiliging etc.)	14,57%	59
Anders, namelijk	19,51%	79

2. Wat is de juridische status van uw bedrijf?

Bijna de helft van de ondernemers heeft een eenmanszaak of is ZZP'er. Verder hebben de ondernemers vooral een BV of VOF. Niet geheel onverwacht komen er geen naamloze vennootschappen (NV) voor onder de respondenten van deze enquête. Het komt in de praktijk dan ook niet vaak voor dat een mkb-bedrijf wordt gedreven vanuit een NV.

	Percentage reactie	Aantal reacties
Eenmanszaak/zzp	46,67%	189
Bv	29,38%	119
Cv	0,49%	2
Nv	0,00%	0
Vof	18,02%	73
Eigen praktijk	1,73%	7
Weet niet/niet van toepassing	0,74%	3
Anders, namelijk	2,96%	12

3. Hoeveel medewerkers heeft u in dienst?

De ondernemingen van de respondenten zijn voornamelijk klein. Bijna de helft van de respondenten is zelfstandig zonder personeel. Dit komt ongeveer overeen met de cijfers bij de vorige vraag. De 225 ondernemingen die wel medewerkers in dienst hebben zijn voornamelijk kleine ondernemingen. Van de respondenten heeft 38,03 procent minder dan 10 medewerkers in dienst. De overige ondernemingen liggen gespreid tussen 11 en 250 medewerkers.

Reactie	Percentage reactie	Aantal reacties
0		
1-5	29,14%	118
6-10	8,89%	36
11-20	7,41%	30
21-50	5,68%	23
51-100	1,98%	8
101-250	2,22%	9
>250	0,25%	1

4. Bent u lid van een nationale branche- of beroepsvereniging?

Ongeveer de helft van de ondernemers is lid van een landelijk opererende branche- of beroepsvereniging. De andere helft van de ondernemers laat zich niet vertegenwoordigen op dat niveau.

Reactie	Percentage reactie	Aantal reacties
Ja	49,14%	199
Nee	50,86%	206

5. Van welke branche- of beroepsvereniging bent u lid?

Van de 196 ondernemers die lid zijn van een branche- of beroepsvereniging hebben 167 ondernemers ingevuld van welke vereniging zij lid zijn. Tientallen verenigingen worden genoemd. Veel terugkerende verenigingen uit deze lijst zijn: Vakcentrum, Koninklijke Horeca Nederland, Bovag, Koninklijke Nederlandse Genootschap voor Fysiotherapie, Vereniging van Kleinschalige Reisorganisaties, InRetail, ZZP Nederland en Branchevereniging voor Gecertificeerde Nederlandse Uitvaartbedrijven.

Er wordt ook naar eventuele toelichting gevraagd. 25 ondernemers hebben daar gebruik van gemaakt. Daarbij werd vooral een toelichting gegeven over wat de vereniging is of doet.

6. Hoe tevreden bent u over de branche- of beroepsvereniging?

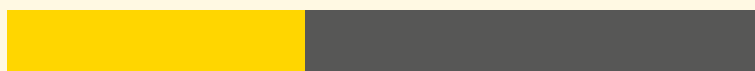
59,8 procent van de ondernemers is tevreden over hun vereniging. Ondernemers geven in de toelichtingen aan dat ze goed geïnformeerd worden over regel- en wetgeving en vooral kennis opdoen over hun vak door workshops en evenementen. Er is ook een kritische noot. Er wordt meermaals aangegeven dat het lidmaatschap duur is voor wat je ervoor krijgt. Verder geven ondernemers aan dat hun vereniging niet altijd veel impact heeft op de politiek en hun belangen niet goed worden behartigd.

					
Percentage reactie	5,03%	8,54%	26,63%	35,18%	24,62%
Aantal reacties	10	17	53	70	49

7. Bent u lid van een lokale ondernemers- of winkeliersvereniging?

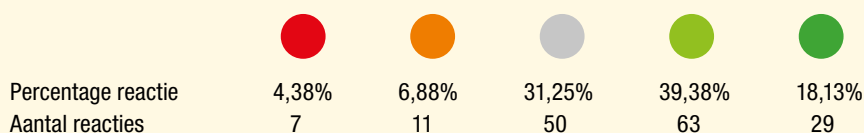
Het merendeel van de ondernemers verenigt zich niet op lokaal niveau. Slechts 39,51 procent van de ondernemers doet dat wel.

	Percentage reactie	Aantal reacties
Ja	39,51%	160
Nee	60,49%	245

8. Hoe tevreden bent u over uw lokale ondernemers- of winkeliersvereniging?

De ondernemers die wel lid zijn van een lokale vereniging zijn veelal positief. De ervaringen verschillen maar ondernemers zijn vooral blij dat ze met gelijkgestemden kunnen praten en acties kunnen ondernemen voor een mooie binnenstad. Door gebrek aan leden zijn er bij sommige verenigingen niet genoeg financiële middelen en actieve leden. Leden merken daardoor dat het moeilijker wordt om dingen te organiseren vanuit de vereniging.

9. Wat is uw voornaamste vangnet voor als u ziek wordt?

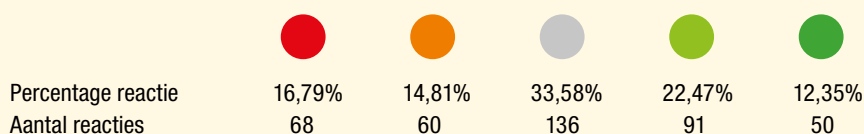
Ongeveer 20 procent van de ondernemers is verzekerd in het geval van ziekte. Slechts 7,41 procent van de ondernemers verenigt zich onder een broodfonds. Bijna een kwart van de ondernemers (22,47 procent) heeft geen vangnet voor als ze ziek worden. 23,7 procent heeft spaargeld opzij gezet voor het geval dat ze ziek worden. Voor veel ondernemers is dat genoeg voor als ze kortere tijd ziek zijn. Maar volgens de ondernemers is dat vaak niet genoeg voor het geval ze langdurig ziek worden. 58 ondernemers (14,32 procent) zijn afhankelijk van hun werkende partner als ze ziek worden. In veel andere gevallen is tijdelijke vervanging door personeel of familie mogelijk.

	Percentage reactie	Aantal reacties
Ik heb geen vangnet	22,47%	91
Broodfonds	7,41%	30
Verzekering	20,49%	83
Spaargeld/beleggingen	23,70%	96
Werkende partner	14,32%	58
Weet niet/niet van toepassing	0,49%	2
Anders, namelijk	11,11%	45

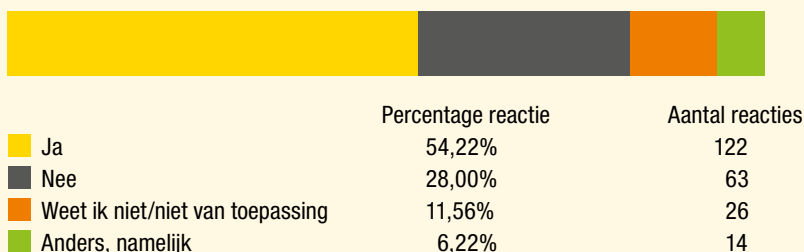
10. In hoeverre is uw vangnet toereikend in geval van ziekte?

Het vangnet is voor 31,6 procent van de ondernemers niet toereikend. Zij geven aan kwetsbaar te zijn in geval van ziekte en moeten in dat geval vaak hun zaak verkopen of sluiten.

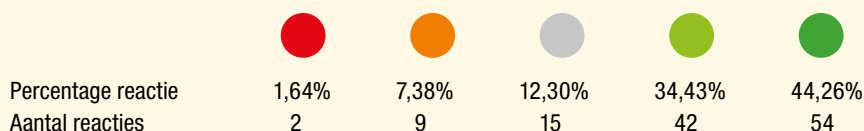
11. Heeft u een vangnet voor als uw personeel ziek wordt?

Van de 225 ondernemers met werknemers heeft 54 procent een vangnet voor als hun medewerkers ziek worden. Een aantal anderen geeft aan dat ze werknemers via een *payroll*-constructie of uitzendbureau laten werken zodat ze die kosten niet hoeven te maken. 28 procent van de ondernemers heeft helemaal geen vangnet voor als hun personeel ziek wordt.

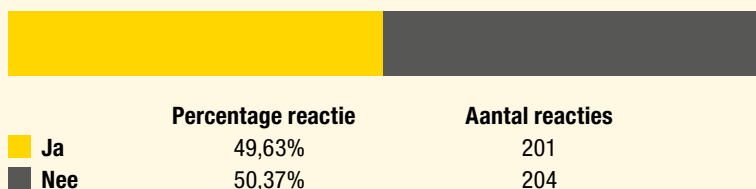
12. Hoe zeker bent u over uw vangnet in het geval van ziekte van uw personeel?

De 122 ondernemers die hebben aangegeven een vangnet te hebben voor hun personeel, hebben ook deze vervolgvraag ingevuld. Volgens ruim 78,96 procent van de verzekerde ondernemers is het vangnet toereikend.

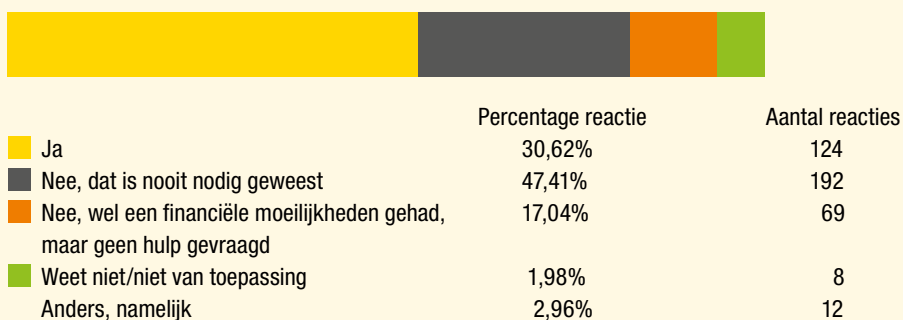
13. Weet u waar u terecht kunt als u in een financieel moeilijke situatie belandt?

De helft van de ondernemers weet niet waar zij terecht kunnen in het geval van een financieel moeilijke situatie. Een tiental mensen antwoordt op deze vraag met 'Nergens'.

14. Heeft u weleens hulp gevraagd toen u financiële moeilijkheden had?

30,62 procent van de ondernemers geeft aan hulp gevraagd te hebben in tijden van financiële moeilijkheden. Voor bijna de helft van de ondernemers is het nooit nodig geweest om hulp te vragen. We zien ook dat toch een groot deel, maar liefst 17 procent, wel in moeilijkheden heeft gezeten, maar niet om hulp heeft gevraagd. Ondernemers die wel om hulp vroegen, hebben voornamelijk ten tijde van corona hulp ontvangen. De groep die 'Anders' ingevuld heeft, geeft aan onder andere coronasteun of Tozo aangevraagd te hebben.

15. Ik zie de toekomst als ondernemer zonnig tegemoet.

Ruim 30 procent van de ondervraagden ziet hun toekomst als ondernemer niet zonnig tegemoet. 36,54 procent van de ondernemers ziet de toekomst wel zonnig tegemoet. Daarvan zijn 42 ondernemers zeer positief en 106 voorzichtig positief. Bijna een derde van de ondernemers is neutraal in dit opzicht.

						niet van toepassing
Percentage reactie	9,14%	21,98%	31,60%	26,17%	10,37%	0,74%
Aantal reacties	37	89	128	106	42	3

16. Ik ben blij dat ik als ondernemer ben begonnen.

Ondernemers zijn vaak trots en blij met hun besluit om ondernemer te worden. Dat kun je terugzien in de cijfers. 77,53 procent van de ondernemers is heel positief over het zijn van ondernemer. Slechts een klein deel van de ondervraagden (7,41 procent, oftewel 30 mensen) is niet blij met hun beslissing om ondernemer te worden.

						niet van toepassing
Percentage reactie	1,98%	5,43%	14,07%	24,44%	53,09%	0,99%
Aantal reacties	8	22	57	99	215	4

17. Ik kan mijzelf en mijn gezin goed verzorgen.

De ondernemer is in het algemeen in staat goed voor zichzelf en zijn of haar gezin te zorgen. Voor 13,83 procent van de ondernemers is dat niet het geval. En nog eens 19,26 procent van de ondernemers kan maar net aan goed voor hun gezin zorgen.

						niet van toepassing
Percentage reactie	4,20%	9,63%	19,26%	30,62%	34,32%	1,98%
Aantal reacties	17	39	78	124	139	8

18. Ik maak mij zorgen over mijn pensioen.

Veel ondernemers (43,7 procent) maken zich zorgen over hun pensioen. 27,66 procent van de ondernemers maakt zich geen zorgen over hun pensioen. Een kwart van de ondernemers zit daar ergens tussenin.

						niet van toepassing
Percentage reactie	12,35%	15,31%	25,19%	19,51%	24,20%	3,46%
Aantal reacties	50	62	102	79	98	14

19. Ik heb voldoende reserves/bouw genoeg op voor mijn pensioen.

37,78 procent van de ondernemers heeft niet voldoende reserves of kan niet voldoende reserves opbouwen voor hun pensioen. Iets meer dan 30 procent bouwt wel voldoende op en iets minder dan 30 procent zit daar ergens tussenin.

						niet van toepassing
Percentage reactie	17,53%	20,25%	28,40%	17,53%	14,07%	2,22%
Aantal reacties	71	82	115	71	57	9

20. Mijn onderneming heeft weleens in een financieel lastige situatie gezeten.

Ruim 55 procent van de ondernemers geeft aan weleens in een financieel lastige situatie te hebben gezeten. Iets meer dan een kwart van de ondernemers geeft aan niet in zo'n situatie te hebben gezeten.

						niet van toepassing
Percentage reactie	15,31%	12,35%	13,33%	20,99%	35,06%	2,96%
Aantal reacties	62	50	54	85	142	12

21. Mijn onderneming zit nu in een financieel lastige situatie.

Ongeveer 1 op de 5 ondernemers zat op het moment van het invullen van deze enquête met hun onderneming in een financieel lastige situatie. Bijna 60 procent geeft aan dat zij nu niet (meer) in zo'n situatie zitten.

						niet van toepassing
Percentage reactie	37,04%	20,25%	17,04%	11,85%	8,89%	4,94%
Aantal reacties	150	82	69	48	36	20

22. Het is moeilijk om aan financiering te komen.

Van de ondernemers die meededen met de enquête geeft 47,4 procent aan dat het moeilijk is om aan financiering te komen. Slechts 12,1 procent heeft hier geen moeite mee. Iets meer dan 30 procent van de ondernemers heeft aangegeven het niet te weten of dat het niet van toepassing is bij hun bedrijf.

						niet van toepassing
Percentage reactie	4,20%	7,90%	9,63%	10,86%	36,54%	30,86%
Aantal reacties	17	32	39	44	148	125

23. De financiële staat van mijn onderneming heeft invloed op mijn privéleven.

Voor 67,65 procent van de ondernemers heeft de financiële staat van hun onderneming direct invloed op hun privéleven. Voor slechts 12,10 procent van de ondernemers heeft het weinig tot geen invloed.

						niet van toepassing
Percentage reactie	5,43%	6,67%	14,81%	29,63%	38,02%	5,43%
Aantal reacties	22	27	60	120	154	22

24. Het lukt mij om openstaande vacatures bij mijn bedrijf te vullen.

Een meerderheid geeft aan dat deze vraag niet van toepassing is. Het merendeel van die groep heeft ook geen personeel. Er kan van worden uitgegaan dat deze ondernemers niet op zoek zijn naar medewerkers. Van de ondernemers die weleens vacatures open hebben staan, zijn de antwoorden vrij gespreid.

						niet van toepassing
Percentage reactie	10,37%	10,12%	11,36%	9,14%	7,41%	51,60%
Aantal reacties	42	41	46	37	30	209

25. Het lukt mij om een opvolger te vinden voor mijn bedrijf.

Meer dan de helft van de respondenten geeft aan dat het vinden van een opvolger voor hun bedrijf niet van toepassing is. Van de ondernemers die wel een opvolger willen vinden voor hun bedrijf, lijkt dit voor de meesten van hen een uitdaging te zijn.

						niet van toepassing
Percentage reactie	14,57%	10,12%	11,36%	9,14%	7,41%	51,60%
Aantal reacties	59	36	46	26	29	209

26. Mijn bedrijf bestaat waarschijnlijk nog over vijf jaar.

65,43 procent van de ondernemers geeft aan dat hun bedrijf over vijf jaar nog bestaat. Voor ongeveer 16 procent van de ondernemers is die zekerheid er niet. Voor nog eens 16 procent van de ondernemers is dat niet helemaal duidelijk.

						niet van toepassing
Percentage reactie	7,41%	8,89%	16,54%	24,44%	40,99%	1,73%
Aantal reacties	30	36	67	99	166	7

27. Met welke van de onderstaande (overheids)organisaties heeft u vaak contact? (Meerdere antwoorden mogelijk)

Veel ondernemers hebben maar weinig contact met de gemeente, de Belastingdienst, rijksoverheid, het RVO of het UWV. De overige ondernemers hebben voornamelijk contact met de Belastingdienst, gevolgd door de gemeente.

	Percentage reactie	Aantal reacties
Gemeente	40,00%	162
Belastingdienst	42,47%	172
Rijksoverheid	7,41%	30
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)	15,06%	61
Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV)	14,57%	59
Ik heb niet vaak contact met een (overheids)organisatie	42,96%	174
Anders	4,69%	19

28. Hoe heeft u de samenwerking/het contact met de gemeente ervaren?

Van de 405 ondernemers geven er 162 aan regelmatig met de gemeente contact te hebben gehad. Die 162 ondernemers hebben deze vervolgvraag gekregen.

37,04 procent van de ondernemers geeft aan het contact met hun gemeente als slecht te hebben ervaren. Daarbij geven ondernemers aan dat het aanvragen van vergunningen moeizaam verloopt, dat er weinig aandacht is voor ondernemers en dat er weinig begrip is voor hun situatie.

Ongeveer een derde van de ondernemers heeft de samenwerking of het contact met de gemeente als overwegend positief ervaren. Voor 30,86 procent van de ondernemers zit de ervaring daar ergens tussenin. Zij geven aan dat de ervaringen verschillen.

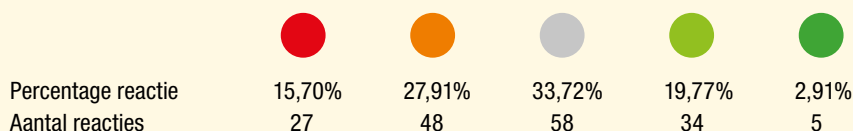
					
Percentage reactie	20,99%	16,05%	30,86%	21,60%	10,49%
Aantal reacties	34	26	50	35	17

29. Hoe heeft u de samenwerking/het contact met de Belastingdienst ervaren?

Van de 405 ondernemers hebben er 172 aangegeven regelmatig met de Belastingdienst contact te hebben gehad. Die 172 ondernemers hebben deze vervolgvraag gekregen.

Ruim 43 procent van de ondernemers geeft aan niet tevreden te zijn met de samenwerking of het contact met de Belastingdienst. Ze geven aan dat de Belastingdienst telefonisch moeilijk bereikbaar is en dat er veel moeite gepaard gaat met het oplossen van de problemen.

Ongeveer 22 procent van de ondernemers is overwegend positief over de samenwerking en het contact met de Belastingdienst. Slechts vijf van de 141 ondernemers die de vraag hebben ingevuld, geeft aan het contact met de Belastingdienst als zeer positief te hebben ervaren. Dat is 2,91 procent van de invullers; het laagste cijfer van alle organisaties waar we naar gevraagd hebben.

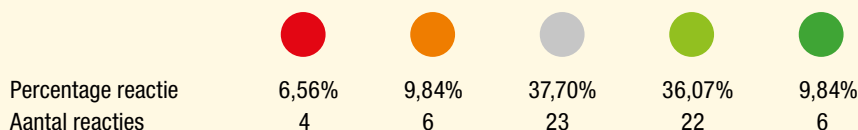

30. Hoe heeft u de samenwerking/het contact met de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) ervaren?

Van de 405 ondernemers geven er 61 aan regelmatig met de RVO contact te hebben gehad. Die 61 ondernemers hebben deze vervolgvraag gekregen.

Een ruime meerderheid van 73 procent van de ondernemers is positief over de samenwerking en het contact met de RVO. Ongeveer 16 procent van de ondernemers is niet tevreden met de samenwerking.

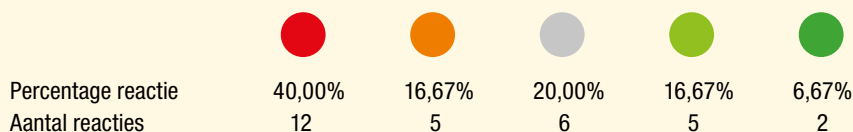
Met betrekking tot de eerder genoemde organisaties zijn ondernemers het meest positief over de RVO.

31. Hoe heeft u de samenwerking/het contact met de rijksoverheid ervaren?

Van de 340 ondernemers hebben er 30 aangegeven regelmatig met de rijksoverheid contact te hebben gehad. Die 30 ondernemers hebben deze vervolgvraag gekregen.

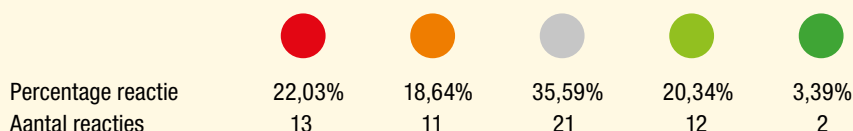
56,67 procent van de ondernemers is niet tevreden over de samenwerking of het contact met de rijksoverheid. 36,67 procent van de ondernemers heeft een positieve ervaring met de rijksoverheid. Vier ondernemers gaven een toelichting: zij geven aan dat de rijksoverheid erg bureaucratisch is en ellende veroorzaakt.

32. Hoe heeft u de samenwerking/het contact met het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) ervaren?

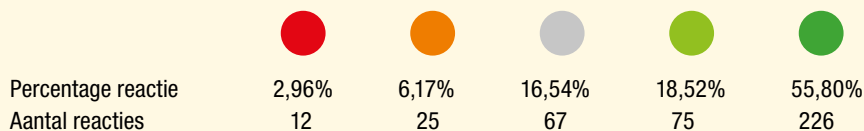
Van de 340 ondernemers geven er 59 aan regelmatig met het UWV contact te hebben gehad. Die 59 ondernemers hebben deze vervolgvraag gekregen.

40,64 procent van de ondernemers is niet tevreden over het contact met het UWV. Iets meer dan een vijfde van de ondernemers is tevreden. Een grote groep van 35,59 procent geeft een neutraal antwoord. Wat veel terugkomt in de toelichtingen is dat het UWV traag en bureaucratisch is.

33. Ik vind dat er een te hoge regeldruk is.

Drie van de vier ondernemers geven aan dat er een te hoge regeldruk is. Slechts 9,12 procent van de ondernemers merkt weinig van een hoge regeldruk. 16,54 procent van de respondenten zat daar ergens tussenin.

34. Heeft u coronasteun aangevraagd en/of ontvangen?

De meerderheid van de ondernemers heeft tijdens de coronapandemie geen coronasteun aangevraagd. 36,14 procent van de ondernemers deed dat wel en heeft dat ook ontvangen. 6,93 procent heeft het wel aangevraagd maar niet ontvangen.

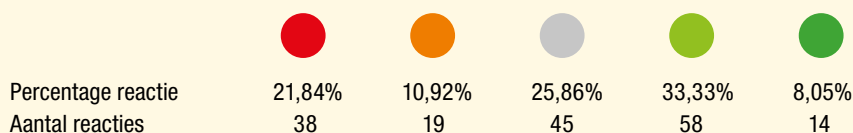

	Percentage reactie	Aantal reacties
Ja, aangevraagd en ontvangen	36,14%	146
Ja, aangevraagd, maar niet ontvangen	6,93%	28
Nee	50,74%	205
Anders, namelijk	6,19%	25

35. Hoe heeft u de samenwerking met de overheid ervaren met betrekking tot de coronasteun?

Ondernemers die aangaven coronasteun te hebben aangevraagd, kregen deze vervolgvraag. Het gaat hier om 174 ondernemers. Ruim 41 procent van de ondernemers die steun hebben aangevraagd, waren positief over de samenwerking. Ongeveer 32 procent van de ondernemers hebben de ervaring als negatief gezien.

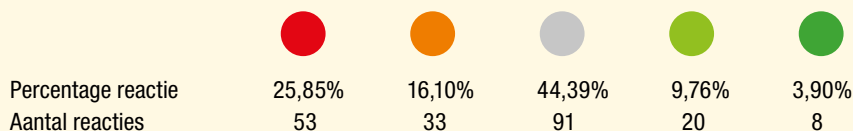
Ondernemers geven in de toelichtingen aan dat het aanvragen van steun in het begin soepel verliep, maar dat naarmate de tijd vorderde de eisen strenger werden en het steeds moeilijker werd.

36. In hoeverre heeft u zich voldoende gesteund gevoeld door de overheid gedurende de coronaperiode?

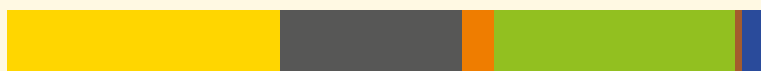
De ondernemers die bij vraag 34 'Nee' hebben ingevuld, hebben deze vervolgvraag gekregen. Het gaat hier om 205 ondernemers. Bijna 42 procent van de ondernemers die geen coronasteun hebben aangevraagd, heeft zich onvoldoende gesteund gevoeld tijdens de coronaperiode. 44,39 procent staat hier neutraal in.

13,66 procent van deze groep ondernemers heeft zich voldoende gesteund gevoeld.

37. Heeft u een of meerdere bedrijfspanden?

Ongeveer 40 procent van de ondernemers huurt een bedrijfspand. 28,40 procent van de ondernemers heeft een bedrijfspand gekocht.

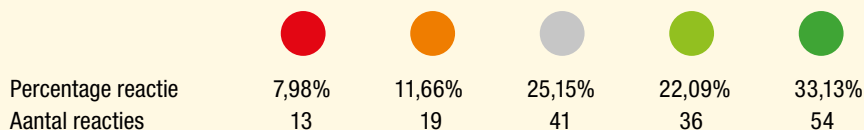
	Percentage reactie	Aantal reacties
Ja, huur	36,05%	146
Ja, koop	24,20%	98
Ja, huur en koop	4,20%	17
Nee	31,85%	129
Weet niet/niet van toepassing	0,99%	4
Anders, namelijk	2,72%	11

38. Hoe ervaart u het contact met uw huurbaas?

De ondernemers die aangegeven hebben een bedrijfspand te huren, hebben deze vervolgvraag gekregen. Het gaat hier om 163 ondernemers.

De meerderheid van 55 procent van deze ondernemers heeft het contact met hun huurbaas als goed ervaren. Ongeveer 20 procent van de ondernemers heeft het contact met zijn of haar huurbaas als negatief ervaren.

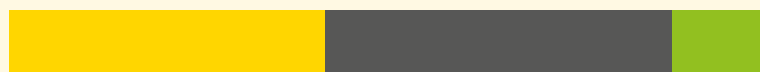
Ondernemers geven in de opmerkingen aan dat hun huurbazen weinig onderhoud doen en slecht te bereiken zijn. Verder geven de ondernemers aan dat verhuurders niet tegemoet zijn gekomen in de huurkosten tijdens de coronaperiode.

39. Doet uw huurbaas genoeg aan isolatie en/of ander onderhoud?

De ondernemers die aangegeven hebben een bedrijfspand te huren, hebben deze vervolgvraag gehad. Het gaat hier om 163 ondernemers.

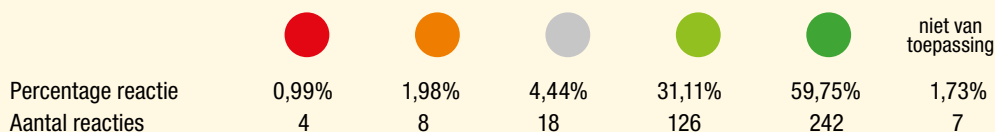
46 procent van de ondernemers die een bedrijfspand huren, zegt dat hun huurbaas niet genoeg doet aan onderhoud van hun panden. In reacties zeggen de ondernemers dat de huurbazen alleen echt noodzakelijk onderhoud doen. Verder wordt er gesproken over lekkage, schimmel en slechte isolatie.

	Percentage reactie	Aantal reacties
Ja	41,72%	68
Nee	46,01%	75
Niet van toepassing	12,27%	20

40. Ik ken mijn klanten goed.

91 procent van de ondernemers kent zijn klanten goed. Ongeveer drie procent van de ondernemers kent zijn klanten niet goed.

41. Ik merk dat mijn klanten het moeilijk hebben.

Ruim 44 procent van de ondernemers merkt dat hun klanten het moeilijk hebben. Ongeveer een kwart van de ondernemers merkt hier weinig of niks van.

						niet van toepassing
Percentage reactie	4,94%	18,77%	26,17%	30,62%	13,58%	5,93%
Aantal reacties	20	76	106	124	55	24

42. Mijn onderneming heeft last van hoge energieprijzen.

De helft van de ondernemers heeft last (gehad) van de hoge energieprijzen. Ruim 26 procent van de ondernemers heeft hier duidelijk minder last van. Voor ruim 6 procent van de ondernemers is de stelling niet van toepassing

						niet van toepassing
Percentage reactie	12,59%	13,58%	7,28%	19,26%	30,86%	6,42%
Aantal reacties	51	55	70	78	125	26

43. Ik ben in staat om verhoogde kosten door te verrekenen aan mijn klanten.

Voor ongeveer de helft van de ondernemers is het moeilijk om de verhoogde kosten aan hun klanten door te berekenen. Dit betekent dat deze ondernemers voornamelijk zelf opdraaien voor de hogere kosten. Voor iets minder dan een kwart van de ondernemers lukt het wel om de kosten door te berekenen aan hun klanten.

						niet van toepassing
Percentage reactie	24,69%	23,46%	23,46%	17,04%	5,93%	5,43%
Aantal reacties	100	95	95	69	24	22

44. Subsidies aanvragen is een lastige opgave.

27,41 procent van de ondernemers heeft bij deze stelling 'Niet van toepassing' ingevuld.

Bijna 62 procent van de ondernemers geeft aan dat het een moeilijke opgave is om subsidies aan te vragen. Slechts 10 procent geeft aan geen moeite te hebben met het aanvragen van subsidies.

						niet van toepassing
Percentage reactie	0,74%	2,72%	7,16%	14,32%	47,65%	27,41%
Aantal reacties	3	11	29	58	193	111

45. Het lukt mij om met mijn bedrijf mee te concurreren op het internet.

Voor 29,63 procent van de ondernemers is deze vraag niet van toepassing.

Voor 23,21 procent van de ondernemers is het moeilijk om mee te concurreren op het internet. Voor 22,22 procent van de ondernemers lukt het wel om online mee te doen met hun bedrijfsvoering.

						niet van toepassing
Percentage reactie	11,11%	11,11%	24,94%	16,30%	6,91%	29,63%
Aantal reacties	45	45	101	68	28	120

46. Digitalisering bij grote organisaties en de overheid maakt contact makkelijker.

Voor 49,38 procent van de ondernemers is het contact met de overheid en andere grote organisaties niet makkelijker geworden door digitalisering.

23,21 procent van de ondernemers geeft aan dat het contact wel makkelijker is geworden door digitalisering.

						niet van toepassing
Percentage reactie	32,10%	17,28%	20,99%	15,80%	7,41%	6,42%
Aantal reacties	130	70	85	64	30	26

47. Ik merk dat criminaliteit hoger is dan toen ik begon.

27,16 procent van de ondernemers heeft 'Niet van toepassing' ingevuld bij deze vraag.

Voor twee vijfde van de ondernemers is het duidelijk dat de criminaliteit hoger is dan toen zij begonnen met hun onderneming.

Als toelichting vertellen ondernemers dat er vooral meer cybercrime is. Ze worden benaderd door nepbanken, krijgen telefoontjes van oplichters en ontvangen phishing mail. Diefstal lijkt bij sommigen ook hoger te zijn.

						niet van toepassing
Percentage reactie	6,67%	6,42%	20,25%	16,54%	22,96%	27,16%
Aantal reacties	27	26	82	67	93	110

48. Welke kostenposten zijn voor u het hardst gestegen?

Voor 77,29 procent van de ondernemers zijn de inkoopkosten hard gestegen.

Voor ondernemers met personeel merkt 81,19 procent dat de personeelskosten hard zijn gestegen.

Energiekosten zijn voor 66,66 procent van de ondernemers hard gestegen.

53,34 procent van de ondernemers geeft aan dat belastingen flink zijn gestegen.

Voor ondernemers met een huurpand merkt ongeveer 52 procent van de ondernemers dat de huurkosten heel hard zijn gestegen.

Internetkosten zijn voor 31,85 procent van de ondernemers veel hoger geworden.

70 procent van de ondernemers heeft veel last van verhoogde brandstofprijzen.

49. Welk rapportcijfer geeft u de regering voor haar beleid voor ondernemers?

Op een schaal van 1 op 10 geven ondernemers de regering gemiddeld een 3,44 voor het beleid van de regering.

OF WINE

• VERBORGEN WIL 100% RIJST
• VERBORGEN RIJST WITTE
• VERBORGEN RIJST WITTE
• VERBORGEN RIJST WITTE

PER FLES
€6,99

Alexanderhoeve
Kas & Polder

Alexanderhoeve
Kas & Polder

Boer'n
jong belegen
8,45

SP.